

Samlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 126 2005

I distribution:

Swedish Science Press

Svenska Litteratursällskapet

REDAKTIONSKOMMITTÉ:

Göteborg: Stina Hansson, Lisbeth Larsson

Lund: Erik Hedling, Eva Hættner Aurelius, Per Rydén

Stockholm: Anders Cullhed, Anders Olsson, Boel Westin

Uppsala: Bengt Landgren, Torsten Pettersson, Johan Svedjedal

Redaktörer: Anna Williams (uppsatser) och Petra Söderlund (recensioner)

Inlagans typografi: Anders Svedin

Utgiven med stöd av

Vetenskapsrådet

Bidrag till *Samlaren* insändes till Litteraturvetenskapliga institutionen, Box 632, 751 26 Uppsala. Uppsatserna granskas av externa referenter. Ej beställda bidrag skall inlämnas i form av utskrift och efter antagning även digitalt i ordbehandlingsprogrammet Word. Sista inlämningsdatum för uppsatser till nästa årgång av *Samlaren* är 1 juni 2006 och för recensioner 1 september 2006.

Uppsatsförfattarna erhåller särtryck i pappersform samt ett digitalt underlag för särtryck. Det består av uppsatsen i form av en pdf-fil, lagrad på en diskett.

Abstracts har språkgranskats av Sharon Rider.

Svenska Litteratursällskapet tackar de personer som under det senaste året ställt sig till förfogande som bedömare av inkomna manuskript.

Svenska Litteratursällskapet Pg: 5367–8.

Svenska Litteratursällskapetets hemsida kan nås via adressen www.littvet.uu.se.

ISBN 91-87666-23-5

ISSN 0348-6133

Printed in Sweden by

Elanders Gotab, Stockholm 2005

Det hade också varit stimulerande om Mårtensson givit utrymme för en djupare diskussion av olika ämnesdiscipliners möjligheter och begränsningar i mötet med litterära texter. Mårtensson betonar gärna att avhandlingen är framlagd inom ämnet nordiska språk – men vad innebär egentligen detta för arbetsmetoder och positioneringar? De humanistiska ämnena mår väl av självreflexion och den föreliggande avhandlingen väcker tankar kring det oupplöslbara bandet mellan ett språkligt och en litterärt-estetiskt närmande till professionellt tillkomna texter.

Per Mårtenssons avhandling inbjuder alltså till diskussioner på en lång rad fält, och önskvärt vore att fler forskare nu ägnade kraft åt Almqvists författarskap i exilen. Verkttyget som saknas är fortfarande en textkritisk utgåva, och jag upprepar gärna hur viktig Per Mårtenssons planerade edition av *Om svenska rim* kommer att bli. Den nu framlagda avhandlingen är en dörröppnare. Den ger prov på Mårtenssons djupa kunskaper på området. Hans undersökning har lyckats övertyga åtminstone mig om att *Om svenska rim* är ett medvetet planerat litterärt verk. Det till synes riktningsslösa i den åldrade, landsflyktige bigamistens sista stora arbete döljer ett djupt känt budskap om att allt är av betydelse i en högre mening, även det mest bagatellartade.

Lars Burman

Michel Ekman, *Kaos, ordning, kaos. Människan i naturen och naturen i människan hos J.L. Runeberg*. Schildts. Helsingfors 2004.

Michel Ekman inleder sin avhandling med det tankeväckande konstaterandet att ”det går ofta våldsamt till i Johan Ludvig Runebergs diktning” och exemplifierar med en rad av saftiga våldsinslag, från ”Grafven i Perrho” till de blodiga familjedramerna i *Kung Fjalar* och *Kungarne på Salamis*. Med denna spektakulära öppning tar Ekman greppet om läsaren och ger konkretion åt den motsättning som han upplevt i Runebergs diktning och som är ämnet för hans avhandling, som under jubileumsåret lades fram vid Åbo Akademi. Frågeställningen har två led: ”Varför finns det i Runebergs diktskapelser så mycket grymhet, våld och olösta konflikter, trots att deras explicit uttalade budskap handlar om lugn, harmoni och förtröstan på Gud och naturen? Och hur kom det

sig att läsarna så länge har trott mer på dikternas försäkringar än på det som de gestaltar?” I sin avhandling vill Ekman nå fram till en förståelse och förklaring av denna motsättning.

I den långt in i vår tid dominerande bilden av Runeberg är draget av harmoni och upphöjdhet påfallande. Först Yrjö Hirn tillstod i sin epokgörande *Runebergskulten* (1935) att det fanns mörka och okända sidor hos Runeberg som man dittills inte velat se, med undantag för att Werner Söderhjelm i sin stora monografi (1904–06) snuddat vid disharmonierna i Runebergs diktning och framhållit att skalden fått erfara ”livets nöd och förtvivlan”. Men där Söderhjelm med sin tids vetenskapliga metoder sökte de psykologiska och biografiska förklaringarna till dessa disharmonier fann Hirn något oätkomligt och undantagsmässigt i Runebergs diktning: ”ett problem för att icke säga ett mysterium, är ju dock förbundet vid hans, liksom vid alla stora snillens alstring”.

I sin avhandling utsätter Ekman de etablerade helhetsbilderna av Runeberg för kritisk granskning. Han söker komma vidare, förbi Söderhjelm och Hirn och den sega tradition som man kan följa tillbaka ända till Runebergs egen tid. För att undvika traditionens makt väljer Ekman att avstå från de biografiska, psykologiska eller komparativa kontexter som varit så dominerande i Runebergsforskningen. Inte heller accepterar han Hirns resignation inför mysteriet Runeberg som den gåta som forskningen inte slutgiltigt kan förklara. Ekman vill i stället göra en nyläsning av Runebergs texter och besvara frågan hur man som läsare med en modern förväntningshorisont kan förstå Runeberg.

I fem kronologiskt ordnade kapitel analyserar Ekman åtta av Runebergs större arbeten, från ”Svartsjukans nätter” till och med dramat *Kungarne på Salamis* (1863), Runebergs sista större arbete. Urvalet täcker huvuddelen av Runebergs skönlitterära produktion. Ekman följer huvudspåret genom diktares produktion, dvs den kanon som etablerades redan med utgåvan av den s.k. Normalupplagan (1899–1902).

Den kronologiska uppläggningsen tillåter Ekman att urskilja ett förändringsmönster i Runebergs diktade värld, i avhandlingstiteln återgivet som en rörelse från kaos till ordning och åter till kaos. Den ”ordning” som Ekman syftar på avser en eftersträvad harmoni mellan natur och kultur, en utopi eller ett ideal som författaren eftersträvar men som han inte varaktigt uppnår. Denna rö-

relse från kaos till ordning och åter till kaos beskrivs således en cirkelrörelse. Runebergs diktning framstår i Ekmans tolkning som en gestaltning av ett utopiprojekt som misslyckas. I inledningen fixerar Ekman huvudlinjen i sin undersökning på följande sätt: "Det gäller mindre att känna igen ett antal återkommande, statistiskt fixerade teman i de olika Runebergsverken än att iaktta den process som Runebergs syn på naturen och människan genomgår under författarskapets gång. [...] Avhandlingens huvudtitel, *Kaos, ordning, kaos* beskriver den rörelse jag har tyckt mig kunna iaktta genom författarskapet. Från det kaos som den tragiska upplösningen av den tidiga dikten "Svartsjukans nätter" signalerar över Runebergs upprepade försök att i framför allt epiken och *Fänrik Ståls sägner* skapa en värld av bestående ordning, till kaoset, som i min tolkning blir resultatet av den familjekatastrof som det sista verket, *Kungarne på Salamis*, utmynnar i." (s. 14 f.) Den frågeställning som Ekman valt för sin avhandling formulerar han som ett dubbeltema: "människan i naturen" syftar på människans kamp för sin bärgning medan "naturen i människan" (s. 14), syftar på sexualiteten "i bred mening".

Avhandlingens röda tråd är textanalyserna eller "läsningarna", som Ekman föredrar. Metoden är en modifierad form av close reading. Närmast hör den hemma inom den dekonstruktivistiska tolkningsläran. Ekman definierar inte sin metod som tillhörig en avgränsad teoribildning och undviker överhuvud att använda teoretiska resonemang som inte är uppenbart tillämpliga på det empiriska materialet. Hållningen är sympatisk och tyder på en befriande distans till den begreppsexercis och de teoretiska utsvävningar som alltför ofta gör sig breda i mindre självständiga avhandlingar.

Mot avhandlingsförfattarens chosofria framställning av de teoretiska och metodiska överväganden som varit vägledande kan dock invändningar göras. Redan i deklarationen att vilja läsa som "en vanlig läsare i modern tid" ligger en vansklighet, även om Ekman pekar ut ett antal faktorer som ingår i den ekmanska läsningens förutsättningar. Avståendet från historiska kontextualiseringar, däribland författarens egna tolkningar och kommentarer motiveras visserligen, men man kan i de nyläsningar Ekman gör ibland sakna de pusselbitar som den historiska kontexten kunde bidra med. Att försvara den valda strategin med att perspektivet är "litteraturkritiskt", inte "litte-

raturhistoriskt", fritar naturligtvis inte från krav på rimlighet i de texttolkningar som ligger till grund för avhandlingens tes.

Författaren är, skriver Ekman, en röst bland andra, utan rätt till tolkningsföreträde. Man får ibland intrycket att han programmatiskt väljer bort en läsning som Runeberg har gett sitt godkännande. T.ex. skriver Ekman om en forskares kommentar till slutscenen i *Kung Fjalar*, att det är en tolkning i Runebergs anda men knappast övertygande. (s. 249 not 76) Genom att därtill avstå från varje slag av historisk kontextualisering har Ekmans nytolkningar inte så sällan intresse mera som led i en pågående process än som slutgiltiga resultat.

Trots sin deklarerade avsikt att närma sig Runeberg som en "vanlig" läsare lägger författaren i första kapitlet en bastant historisk grund för sin studie i form av en analys av tre tidiga Runebergläsningar av de med Runeberg samtida Fredrik Cygnaeus och Johan Vilhelm Snellman samt av den en generation yngre Carl Gustaf Estlander. Men syftet är att undersöka vilka Runebergsbilder dessa tre tongivande kritiker gav i arv åt senare generationer, och vilka strategier de tillgrepp för att väcka och vidmakthålla föreställningen om Runeberg som nationalskald och hans diktning som harmonisk och förebildlig. Ekman vill söka svar på frågan varför de tre inte har upptäckt eller inte förmått se det som han själv uppfattat som ett huvudspår genom Runebergs författarskap, nämligen disharmonierna i Runebergs natur- och människosyn. Den konklusion, som följer efter en noggrann komparation av de tre kritikernas skrifter om Runeberg, blir följande: "Utmärkande för alla tre är deras uppfattning att diktens roll och funktion i första hand är samhällelig och ideologisk. Detta leder till lässtrategier som inte tillåter dem att uppmärksamma interna motsättningar eller negativa drag i verken. För att undvika dessa avlägsnar de sig genom olika slag av abstrahering från den litterära text de uttolkar." (s. 57) Denna förklaring är odiskutabel i Snellmans fall men knappast tillämplig på Cygnaeus och långt ifrån på Estlander. Men de invändningar man kan göra mot Ekmans egen abstrahering bör dock inte skymma värdet av hans nästan arkeologiska friläggning av faktorer som med tiden blivit okända, med Ekmans formulering bildande "ett sjunket fundament i Runebergsforskningen, ingenstädes synligt men allestädes närvarande".

Efter att ha tecknat denna inhemska bakgrund

sätter Ekman några centrala texter från den tidigare delen av författarskapet under lupp för att undersöka hur relationen människa – natur blir framställd. I analysen av den märkliga och i författarskapet centrala uppsatsen "Några ord om nejderna, folkklynnet och lefnadssättet i Saarijärvi socken" bygger Ekman främst på Pertti Karkamas forskning, som ställer Runebergs harmoniserande framställning av fattigdomsproblemet mot bakgrund av den tyska filosofiska idealismen. Men avhandlingsförfattaren finner redan här antydningar till en konflikt mellan olika sätt att se naturen, "konflikter som går igen i Runebergs författarskap och som så småningom omöjliggör det harmoniprojekt som Karkama i citatet ovan beskriver som grundläggande för samhällssynen i den senare produktionen." (s. 61) Argumenteringen är att Runeberg å ena sidan framställer inlandsnaturen som särskilt ägnad att skapa närhet mellan människorna och Gud men å andra sidan framhåller att de som söker sin bärgning i inlandet är illa rustade att reda sig i livet. I uppsatsen är detta problem inte artikulerat, utan ett problem som uppstår för Ekman som läsare och som han ställer Runeberg till svars för. Genom "retoriska knep" och "förtiganden" sägs denne göra våld på de faktiska omständigheter han skildrar (s. 65).

Det tredje kapitlet behandlar i ett första avsnitt ungdomsdikten "Svartsjukans nätter". I en kritisk genomgång av tidigare forskning kring den erotiska konflikten i dikten avvisar författaren den platonska lösningen på de älskandes problem, som framställs i diktens slut men som enligt Ekman är oförenlig med dikten som helhet.

Elskyttarne ses som ett exempel på "lyckad social integrering av kärleken". Det kan tyckas ovedersägligt, men man vill tillägga att den lyckade föreningen mellan Mathias och Anna följs något dygn fram till den lyckade förlovningen. Dikten ställer inte ut några garantier för en varaktig förening; det är en överdrift att säga, att dikten utmärks av fullkomlig kontroll över "både den yttre och den inre naturen och över den oföränderliga sociala ordningen". Arons öde, Mathias änklings-tillvaro och köptryssarnas främlingskap visar hur bräcklig den sociala och existentiella grunden är. I polemik mot tidigare forskare avvisas varje tanke på att kärleken mellan Mathias och Hedda skulle vara grundad på böjelse. Ja, visst är det sant att sammanförandet av paret och det följande frieriet har något av kontraktsteckning över sig, men att det gamla bondesamhällets frieriritual inte ute-

sluter svärmeri och intimitet antyder Runeberg fint i skildringen av hur känslorna mellan Hedda och Mathias växer fram. Här tenderar Ekman att lägga en alltför modern aspekt på bondfolkets amorösa kapacitet.

Den enda roll som kärleken får i dikten, enligt Ekmans analys, är att reproducera det som redan finns, vilket syftar på att normaliteten är två barn så som i äktenskapet mellan Petrus och Anna: "Många barn har Aron som det har gått illa för". Dikten lägger emellertid inte orsaken till Arons olycka i oskyddad sex utan i missväxterna, skattepålågorna och maktfullkomligheten hos fogden, skatteindrivaren.

I analysen av hexameteridyllen *Hanna* får diktens växlingar mellan scener utomhus och inomhus på ett övertygande sätt illustrera konflikten mellan natur och kultur. Den ledande synpunkten är här att den unga och plötsliga kärleken mellan Hanna och främlingen blir ett hot mot den borgerliga ordningen men att den domesticeras genom att främlingen gör sig accepterad i familjen och att Hanna går in i den kvinnoroll som hennes friare och samhället ger henne. Argumenteringen är i huvudsak övertygande men Ekman tenderar att pressa tolkningarna för hypotesens skull. Konflikten mellan natur och kultur exemplifieras med att de två parens kärleksförklaringar sägs ha kunnat leda till "kaos" och om faderns godkännande av förbindelsen sägs det att den "potentiellt demoniska och destruktiva erotiska kärleken domesticeras" och genom benämningen "Avvärjd katastrof" på avsnittet om *Hanna* länkas associationer till sensationer som aldrig låter infinna sig i den lantliga prästgården

I analysen av det romantiska eposet *Nadeschda* driver Ekman skarpsinnigt en tes som går ut på att konflikten i dikten inte, som är den gängse uppfattningen, står mellan individens frihet och samhällets krav utan mellan kärlekens lagbundenhet och samhällskonventionerna. Bröderna Voldmar och Dmitri drivs i sin kärlek till Nadeschda inte av fri vilja utan styrs av naturens lagbundenhet, som kommer till uttryck i parallelliseringen av naturen och kärleken och som understryks av temat kärlekens preexistens, dvs tanken att den älskade är i djupare mening igenkänd, fastän okänd, och att kärleken står utanför viljans kontroll. Den olösliga konflikten mellan ståndssamhällets legitima krav och kärlekens nödvändighet kan upphävas endast genom införandet av en Deus ex machina i den ryska kejsarinnans gestalt.

På ett sinnrikt sätt drar Ekman linjen vidare till *Kung Fjalar*. Även här är kärleken omöjlig, dvs inte för kungen själv utan för hans barn, som ovetande om varandras öden förenas i incest och därmed vållar familjens undergång. Den andra linjen i Ekmans analys av *Kung Fjalar* rör naturen och naturskildringen. Avhandlingsförfattaren finner här att Runeberg sätter naturen och människan i motsatsförhållande. Mellan den aktiva människan och naturen, eller det naturliga, både i form av den egna sexualiteten och den natur som omger henne, finner han en oöverstiglig klyfta. Konflikten illustreras med Oihonnagestaten, som får representera den destruktiva naturen. Även naturskildringen i dikten tillmäts en negativ funktion: ”Fjalars död tillsammans med sin son, efter det att hans livsverk visar sig vara förfelat, omges av den orubbliga naturen, helt främmande för de konflikter som präglar människans liv. Naturens roll är inte uppbygglig i dikten.” (s. 162) Nej, kanske inte just uppbygglig – men inte heller destruktiv eller likgiltig. Läst i sammanhang med de konnotationer som bilden av nordisk natur väcker: av ljuset, klarheten, lugnet, solnedgången och betoningen av att Fjalar slocknade ”likt dagen” är det svårt att inte se slutet som i någon mening försöndande eller harmoniserande.

Kontinuiteten i den tematiska analysen av *Fänrik Ståls sägner* är försvagad genom att sexualiteten, naturen i människan, efter *Kung Fjalar* sägs vara ett ickeexisterande tema hos Runeberg. Övergången framställs som ett första steg i ett återuppbyggnadsarbete som Runeberg sägs ägna sig åt efter katastrofen i *Kung Fjalar*. Frågan om hur denna övergång ska förstås har berett Ekman vissa problem. Å andra sidan beskriver han sägnerna som en tillfällig, men elegant och bejublade lösning på det problem som han ägnat sin diktning åt att försöka lösa, ”hur människan skall bringa natur och kultur i harmoni och skapa en god och harmonisk grund för livet tillsammans med andra människor”. Krigets villkor utesluter den långsiktighet som Fjalars fredsbevarande utopi förutsatte. Det otydliga sambandet mellan natur och kultur ersätts i Ekmans tolkning av ett regelverk, bestående av tre grundläggande värden: plikten mot fosterlandet, den finska naturskönheten och krigarens ära. Ekman visar hur detta regelverk fungerar i ett flertal av Runebergs mest kända dikter, som i Ekmans kritiska läsning får ett skrämmande drag av rigiditet eller absolutism. Man får intrycket att kritikern Ekman här tycks blunda

för något grundläggande, att enkelspårigheten, den absoluta lydningen och kompromisslösheten, så att säga ingår i krigföringens idé.

I analysen av *Kungarne på Salamis* knyter Ekman an till det problem som Runeberg fråns och med *Nadeschda* brottats med: hur i människan inneboende krafter hotar att förstöra den bestående samhällsordningen och tvingar fram ”förändringar som hon på något sätt måste förhålla sig till med egna krafter”. Ordningen garanteras i *Kungarne* genom legitimiteten, som blir det regelverk som styr och som genom gudarna korrigerar personernas misstag.

I en sammanfattande avslutning ger författaren ytterligare kontur åt de resultat han kommit fram till. Den pedagogiska ambitionen att underätta läsaren om hur analyserna av de enskilda verken förhåller sig till den övergripande frågeställningen är överhuvudtaget framträdande i denna avhandling.

I avslutningen överraskar författaren med att föra in nya perspektiv. Tre tidigare onyttjade forskare, Wolf Lepenies, Friedmar Apel och H.G. Schenk mobiliseras nu med tolkningar av de intellektuellas, särskilt författarnas, hållning till de sociala och politiska förskjutningarna i det samtida Europa på Runebergs tid. På ett par sidor presenteras olika tolkningsramar för inte bara Runebergs utan också Snellmans och Stenbäckes naturuppfattning. Ekman kommer här litet post festum in på brännande frågor som hade förjänat en mera framträdande position. Här i avslutningen släpps också en ny vinkling av problemet Runeberg och naturen fram. Problemet relateras nu till en större fråga i författarskapet: ”relationen mellan stillhet och rörelse”.

På nytt ställs frågan om varför man uppfattat Runebergs diktning som uttryck för lugn och optimism. Tidigare (i avsnittet om den tidiga kritiken) har denna Runebergssyn förklarats som ett resultat av den tidiga idealiseringen och idoliseringen av Runeberg nationalskalden eller varit framkallad av den klarhet och enkelhet som Runebergs dikter utstrålar genom sin form. Förklaringen blir nu här i avslutningen att publiken påverkats av Runebergs egna harmoniserande uppfattningar om sina verk. Som exempel på danande faktorer framhåller Ekman ”Den gamle trädgårdsmästarens bref” och debatten om *Kung Fjalar* och vidare den bild av Runeberg som skaldens biograf J.E. Strömborg förmedlade till publiken. Men det viktigaste, skriver Ekman, är att Runebergs verk

alltid är optimistiska ... de slutar lyckligt (*Hanna, Nadeschda, Elgskyttnarne*), de uttrycker ”en uppbygglig och god tolkning av händelserna, om de lett till ett olyckligt slut” (*Julqvällen, Kung Fjalar, Kungarne på Salamis*). Alltså, helt enkelt att läsaren kunnat luta sig tillbaka i förvisningen om att inte bli lämnad övergiven med en tragisk vision av världen.

Så reduceras pessimismen och disharmonierna till att vara ”en mot-tematik av stor betydelse” (213), men fortfarande en mot-tematik. Ytterligare en förklaring presenteras: genom Snellman och Stenbäck tvingades Runeberg erkänna den naturliga människans tillkortakommanden, tvärt emot sin explicita argumentation men i överensstämmelse med ”deras pessimistiskt skeptiska syn på människan”. Också här en ny accent.

Man får genom dessa utvecklingar och kompletteringar intrycket att Ekman värjer sig mot tanken på en slutgiltig lösning på problemet Runeberg. Denna eftertänksamhet kommer också till uttryck i att Ekman på nytt tar upp *Kungarne på Salamis* som återigen karaktäriseras som ett misslyckat försök att lösa ett gammalt problem och att författarskapet därför i avhandlingens genomförda perspektiv slutar i ett misslyckande.

Den kritiska prövningen och sökandet efter nya dörrar att öppna är något av Ekmans signum som kritiker och avhandlingsförfattare. I den andan slutar författaren sin brottning med problemet Runeberg: ”En djärv gissning vore, att orsaken till att Runeberg tystnade som författare inte var endast hans ohälsa, utan också att han efter *Kungarne på Salamis* aldrig fann någon väg att gå vidare på”.

Ekmans avhandling har den obestridda förtjänsten att ifrågasätta en i kritik och forskning hävdvunnen Runebergssyn och söka en ny väg genom författarskapet. Den kommer att diskuteras, kanske uppröra men också inspirera. Det nydanande i Ekmans avhandling ligger i den förutsättningslösa nyläsningen av Runebergs texter. Det valda perspektivet, avhandlingens dubbeltema, som kunde ha fungerat reduktionistiskt har i Ekmans tillämpning visat sig särdeles fruktbart. Dels för att det valda perspektivet gjort det möjligt att avtäckta nya och delvis okända sidor i Runebergs diktning, och dels för att det tillåtit att ge en helhetsbild av hur Runebergs författarskap utvecklats.

Textanalysen och analysen av kritikers vedertagna argumentering kring kända dikter av Rune-

berg är uppslagsrik och problemorienterad. I dekonstruktivistisk anda vänder Ekman upp och ner på mången etablerad tolkning, t.ex. läsningarna av *Nadeschda* eller dikten om bonden Pavo. Hans analyser av en del av Runebergs mest lästa och beundrade texter är provocerande och bör verka utmanande för dagens och morgondagens Runebergsläsare. Och även när den dekonstruktivistiska frestelsen lockat författaren ut på den allra som tunnaste isen är det svårt att inte nyfiket läsa vidare i en framställning så tät på pregnanta formuleringar och i en för avhandlingsgenren så ovanligt uttrycksfull stil.

Kjell-Arne Brändström

Sten Magnus Petri, *”Blås upp vind och gunga bölja...” August Strindbergs sagoepel Lycko-Pers resa Himmelrikets nycklar Abu Casems tofflor – sago- och sägenmotiv, narrativa grundmönster och mytisk initiationsymbolik*. Med supplementet *August Strindbergs sagoepel Svanevit – ett folkvisedrama*. Litteraturvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet. Uppsala 2003–2004.

August Strindberg intresserade sig för – och använde – folklig tradition på olika plan, i olika syften. I exempelvis *Kronbruden* gestaltar han en problematik, ett livsdilemma, med vad han uppfattade som folkliga traditionella uppfattningar som medel. Att han därvid arkaiserar och lägger till helt fiktiva motiv är knappast ägnat att förvåna. August Strindberg hävdar själv författarens rätt att använda material från folktraditionen, och att den kan betraktas som ”allmänningsskogar” som står till förfogande. Det folkloristiska stoffet är ett lån till dramatiken, någon källtrogen folklorist är August Strindberg naturligtvis inte. Å andra sidan: en muntlig berättartradition är också en form av fiktion, en slags underhållningsgenre. Gränsdragningen mellan skriven dramatik och en muntligt framförd berättartradition är kanske inte alldeles självklar.

August Strindbergs dokumenterade intresse för kulturhistoria, etnologi och folkloristik visade sig också konkret i det att han under en tid var en av Artur Hazelius ”skaffare” då denne byggde upp den samling som lade grunden till Nordiska museet. Under 1870- och 1880-talen var August Strindberg djupt involverad i utvecklandet av en svensk kulturhistoria, som forskare och som för-